

**БЪДЕЩЕТО НА БЪЛГАРСКАТА НАУЧНА
ПЕРИОДИКА – ОБЩНОСТИ, ДЕБАТИ,
МЕЖДУНАРОДНО ПРИСЪСТВИЕ**

**THE FUTURE OF THE BULGARIAN ACADEMIC
PERIODICALS – COMMUNITIES, DEBATES, AND
INTERNATIONAL PRESENCE**

**КОГО ПРЕДСТАВЛЯВАМЕ? ЗА ДОСАДНИТЕ ПОДРОБНОСТИ ОКОЛО
ИМЕНАТА НА НАУЧНИТЕ ЦЕНТРОВЕ, ТЕХНИТЕ ГРАДОВЕ И ПАТРОНИ**

Камен РИКЕВ

Университет „Мария Кюри-Склодовска“ в Люблин, Полша

E-mail: rikev@umcs.pl

**WHO DO WE REPRESENT? ON THE ANNOYING DETAILS CONCERNING THE NAMES
OF BULGARIAN ACADEMIC INSTITUTIONS, CITIES AND PATRONS**

Kamen RIKEV

Maria Curie-Sklodowska University in Lublin, Poland

E-mail: rikev@umcs.pl

ABSTRACT: The paper discusses several formal aspects of submitting texts to foreign academic journals and publishing houses by Bulgarian authors. It argues that common issues concerning the editing of an author's contribution include the English translation of a Bulgarian academic institution's name, the use of quotation marks, the hyphen, en dash and em dash, the usage of glyphs, such as the numero symbol. The article also draws attention to the various transcription styles for Cyrillic texts, as well as the inconsistent forms of patron saints and city names used by Bulgarian institutions. A comparison between the Bulgarian names of six universities, their English translations and forms appearing in Wikipedia illustrates the problem of the often incomprehensible affiliation of a Bulgarian scholar outside the country. The author's main conclusions are as follows: (1) an urgent need for a uniform spelling of Bulgarian university names in English; (2) based on the information on their official websites, Bulgarian institutions do not have official names in English, or such names cannot be easily traced; (3) clarification of the principles for recording the names of prominent personalities and especially saints, who have long been subject of international research; (4) a need for monitoring the consistent spelling of institution names appearing on the most popular internet portals. Finally, the author suggests 8 English language versions of the name Sofia University "St. Kliment Ohridski".

KEYWORDS: academic affiliation, Bulgarian institution names, English translation, names of saints, names of institution patrons, Sofia University, University of Veliko Tarnovo

Високата наука и стратегията *Google & Wikipedia-friendly*

Битката за качествена българска наука не засяга само приносния характер на изследванията. Повече от всякога днес тя е битка за публична видимост на научните центрове. Заради това не възприемам като проява на лош вкус, нито за псевдоакадемично твърдението, че ключов критерий за стойностните публикации е те да бъдат *Google-friendly* и *Wikipedia-friendly*. Убеден съм, че за представителите на българската наука изразът *Google-friendly* съдържа много повече неизгодни нюанси и подводни камъни. От една страна, българският език сам по себе си е екзотично явление дори на строго академично равнище. Днес научните редакции, боравещи с този език, са изправени пред нуждата от драстични изменения в списването и индексването на експортните данни, включително с изглеждащите най-малко неестетично транслитерации на имена и цели заглавия на статии и книги. От друга страна, англоезичната доминация в интернет е толкова безпощадна, че не оставя шансове дори на немско-, френско- или испаноезични платформи да се конкурират по разпознаваемост с продукти, написани на съвременната *lingua franca*. В този смисъл българската кирилица не е в печеливша позиция, но не е и в губеща – никой не възразява срещу нейното приложение, стига данните за индексване към всяко

изследване да бъдат коректно означени именно като технически данни, а да не се възприемат като следи от насилствено вмешателство в кирилското пространство. В не по-различно положение се намират напр. чешкият, полският и скандинавските езици, които макар да използват латиница, следва да се лишат от диакритичните си знаци при индексирането на научната продукция.

Проблемът има и трета страна, която значително надхвърля чисто лингвистичните рамки. Имам предвид широкия корпус от тънкости, които предопределят научния бонтон. Казано накратко, споменавайки например за Народния театър „Иван Вазов“ в научна публикация на английски език, би било коректно да въведем името според наложеното му изписване от самата институция. На официалния уебсайт фигурира формата “Ivan Vazov” National Theatre¹ и употребата на тази форма не би трябвало да буди възражения от страна на издаващото ни чуждо списание и неговите редактори. Там е работата обаче, че макар приемлива, тази форма вече издава българския учен като пришълец в англоамериканския социокултурен контекст с наличните там меки компетенции за отсяване между високо и не толкова високо (екзотично, колониално – категорично не оксфордско и не харвардско) академично присъствие. Проблем е, че дори да иска да се освободи от кавичките, които са непривични в английските имена на институции, авторът на материала все пак е длъжен да се съобрази с подадената от самата организация форма. С една дума: дори да предложи изряден текст на чужд език, българският учен остава с угризението, че бидейки верен на официалните наименования на родни институции, все пак е нарушил стандарта при изписването на собствените имена на английски. Ако горният пример доказва нещо със сигурност, то е, че българите много обичаме кавичките².

Какво да правим с кавичките?

Щом в името Народен театър „Иван Вазов“ според българския правопис има кавички, то такива, показва широката практика, се пренасят и в англоезичната форма, независимо дали в последната личното име ще присъства преди или след означението National Theatre. На практика неудобството с кавичките често се усеща и посвоему се тушира било чрез употребата на други графични знаци (напр. булити), било чрез курсивиране или удебеляване. Проблемът обаче остава. В не много по-различна ситуация е застава българският учен и при упоритото използване на глифове, традиционни в родното академично пространство, но все по-непопулярни в чужда среда. През последните години съм провеждал разговори на различни равнища с колеги, настояващи върху означения за номерация от типа: № (водещата практика в България и Русия), *br.*, *nr.*, *Nr.*, *N.*, *No* – сякаш просто за да се избегне предлаганата от англоезично издание форма *no*. Ако не се възприема за действително сериозен при изпращане на материал в чужда периодика, въпросът за тези знаци във всички случаи е досаден. Негова разновидност е употребата на тире (дълга чертица, а *не дефис*), и по-точно известното като *en dash*, а не удължената му форма *em dash*.

Всички посочени особености сигнализират за евентуален конфликт между автор и редактор на принципната плоскост за *стила на конкретното издание* и потенциалната *опърничавост* на учения. Рискът една публикация да бъде отхвърлена по чисто формални причини, защото не изпълнява изискванията за форматиране на текста, е съвсем реален, а компенсаторната реакция срещу него може да проиграе модела за *чудесната статия и хвацаците се за тиретата чужди редактори*. А тук, трябва да се признае, българският академичен автор *не е подпомаган*, а напротив – *държан е в неравностойно положение* от такива универсални програми като MS Word, защото базовите настройки на текстовия редактор не помагат при бързото нанасяне на тире, както и при изписване на знака №; да не говорим за клавиш за кратката форма за притежателно местоимение в ж.р. ед.ч. *ù* (където вина има и българската азбука, според която такъв глиф не е достоен да се приема за отделна буква³).

¹ <https://nationaltheatre.bg/en/about-us/history> . Достъп до всички онлайн източници: 20.10.2020.

² Нужно е да се подчертае, че повсеместната практика за поставяне на кавички в преводните форми на имена на български институции не се прилага в *Официалния правописен речник на българския език* (срв. ОПРБЕ, 2012, с. 38).

³ Срв. *Официалния правописен речник на българския език* (ОПРБЕ, 2012, с. 10 – 11).

Неудобни и времепоглъщащи мъчнотии крият и неединните правила за транскрипция на българоезични заглавия в чужди издания. Колкото и да са коректни, стандартите за транслитерация, допускащи диакритични знаци, автоматично водят към сериозен риск от *неразчитане на данните* от страна на бази, опериращи с опростени буквени знаци. Действително е нелепо, когато на авторитетни платформи вместо четивни заглавия, транскрибираните български източници изглеждат отблъскващо неразгадаеми дори за своя автор.

Казано накратко, несъобразяването с конкретните правила за форматиране, както и подаването на *по български англицизирани* собствени имена в международно списание може и да премине през редакторското сито, но със сигурност няма да допринесе за равнопоставянето на дадена публикация с продукцията на чуждоезични автори. Отчетливите сигнали за странична (екзотична) положеност на автора с българска афилиация – дори при желание за потискане на тази екзотика – трудно могат да бъдат пренебрегнати. А как би могло да е иначе, след като българският учен нерядко просто *не знае кой академичен център представлява?*

Имена на светци за домашна употреба

Няма нищо по-естествено от това да тачим националния покровител Иван Рилски и като Иоан или Йоан Рилски. Неудобства ще възникнат едва при убеждаване на чуждоезичен събеседник, че говорим за едно и също лице: John of Rila, Ivan of Rila или Ivan Rilski (Rilsky). До днес Софийската духовна семинария няма англоезична версия на своя сайт⁴, а Минно-геоложкият университет изказва предпочитание към българизираното Ivan Rilski. Много повече притеснения обаче идват от светци патрони на други национално значими университети.

Докато не съм срещал възражения срещу формата St Cyril and St Methodius (вместо St Kiril and St Metodi), патронът на Софийския университет е сред най-проблематичните казуси. Дали заслужава доверие транслитерираното Kliment Ohridski, или по-подобаващо е утвърденото в английския Clement of Ohrid, или още по-правомерно е старинното Clement of Achrida (също срещано в научни разработки)? Във всички случаи изборът на ръководствата на Софийския и на Великотърновския университет да преведат своите патрони като Kliment Ohridski и St. Cyril and St Methodius очертава *две тенденции* на предаване на имената в заглавията на български висши учебни заведения. Към момента изглежда, че печелившата е първата стратегия, разчитаща на *българизирани реалии*, защото същият модел е видим в имената Paisii Hilendarski и Neofit Rilski като патрони съответно на Пловдивския и на Югозападния университет. Дали обаче тази тенденция ще бъде все така актуална след 10 и 20 години, когато английският език и англицизирането (американизирането) на имената по-скоро ще засилят влиянието си, вместо то да отслабне? Както в разглеждания, така и при следващите аспекти, които коментирам в тази статия, чрез наблюденията си категорично *не призовавам* за национална инстанция (напр. от БАН), която да се заеме с регулация на процеса от позициите на държавен орган със задължаващи решения (своеобразен национален лингвистичен съд). По-скоро издигам глас за повишена академична бдителност: при предаване на подобни имена (далеч не само на светци) да се следва най-утвърдената в *англоезичната научна литература* форма, а при колебания да се отдава превес на преобладаващия вариант в *съвременни* неспециализирани издания и интернет. Подобни крачки тълкувам не като отстъпление на науката пред популярната култура, а като жест на научна добросъвестност – българската академична общност да говори на максимално достъпен универсален език.

Кой университет всъщност представляваме?

Сравнението между имената на българските висши училища и техните английски форми е отлична отправна точка за разбиране на проблемната идентичност на местните учени. Тази идентичност не може да не е проблемна, след като преводната форма на едно и също университетско наименование има няколко версии. Тук предлагам таблица на имената на шест утвърдени български университета с проследяването им на официалните сайтове на висшите школи и в Уикипедия:

⁴ Софийска духовна семинария „Св. Йоан Рилски“: <https://sofia-seminaria.org/>.

официално наименование	официален сайт (English)	Уикипедия (English)	варианти
Софийски университет „Св. Климент Охридски“	- обща информация: Sofia University St. Kliment Ohridski ⁵ - лого: Sofia University “St. Kliment Ohridski”	Sofia University, “St. Kliment Ohridski” (защо има занетая?)	Уикипедия: Sofia University, “St. Kliment Ohridski” at the University of Sofia (безсмислен текст?!)
Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“	- обща информация: St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo ⁶ - надпис Ректорат: •St. Cyril and St. Methodius• University of Veliko Turnovo ⁷	St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo	- сайт на общината: Tarnovo и Turnovo (недоглеждане?)
Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“	- обща информация: 1. University of Paisii Hilendarski ⁸ 2. Plovdiv University Paisii Hilendarski ⁹ 3. University of Plovdiv ¹⁰ - лого: Plovdiv University •Paisii Hilendarski•	Plovdiv University “Paisii Hilendarski” aka The Paisii Hilendarski University of Plovdiv	- Уикипедия (Eng): Paisius of Hilendar or Paisiy Hilendàrski (липсва Paisii Hilendarski?!)
Югозападен университет „Неофит Рилски“	South-West University “Neofit Rilski”	South-West University “Neofit Rilski”	- Уикипедия (Eng) и Енцикл. Британика¹¹: Neofit Rilski aka Neophyte of Rila
Русенски университет „Ангел Кънчев“	“Angel Kanchev” University of Ruse	“Angel Kanchev” University of Ruse	
Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“	- обща информация: 1. Konstantin Preslavsky University of Shumen 2. <i>Konstantin Preslavsky</i> University of Shumen ¹² (- <i>защо в курсив?</i> - <i>липсва епископ ?</i>)	Constantine of Preslav University of Shumen	- Уикипедия (Eng): Constantine of Preslav (без алтернативна форма)

⁵ https://www.uni-sofia.bg/index.php/eng/the_university

⁶ <https://www.uni-vt.bg/eng/pages/?page=31&zid=1>

⁷ Снимка на входа на Ректората: <https://m.24chasa.bg/region/article/8500545>

⁸ <https://uni-plovdiv.bg/en/pages/index/2/>

⁹ <https://uni-plovdiv.bg/en/pages/index/215/>

¹⁰ <https://uni-plovdiv.bg/en/pages/index/5/>

¹¹ <https://www.britannica.com/biography/Neofit-Rilski>

¹² <https://www.shu.bg/en/about/history/>

Формалните разминавания могат да бъдат анализирани от различни ъгли, за да се открият тенденциите в именуването на вузовете на английски език. Много по-важният извод обаче е, че дори на нивото на официалната информация и символика на университетите всяко заинтересовано лице, неговорещо български език, би останало в неведение *кое всъщност е правилното име* на конкретното учебно заведение. А такова объркване неминуемо затруднява и учения, длъжен да подаде своята афилиация в периодиката, и представителните бази данни.

На практика всеки автор се оказва принуден сам да избира кое от наименованията на своя академичен център да впише в изискваните данни. Това вече доведе до хаос на платформи като orcid.org, където доминиращите форми за представители на Софийския университет са три (Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Sofia University St. Kliment Ohridski, Sofia University Saint Kliment Ohridski, но се среща и St. Kliment Ohridski University of Sofia)¹³. Може би за по-голяма сигурност някои колеги вписват като афилиация дори *две алтернативни форми* на своя университет. В крайна сметка неудобството за българския учен остава негов частен проблем, а за националните институции – тема за специализирано събрание. *Не можем да предявяваме претенции* обаче тогава, когато към български университет се чуят иронични забележки, че *самите българи не знаят точно в кой университет работят*; а дори да знаят, отказват да го споделят по недвусмислен начин.

Специални поводи за объркване дават ситуации, при които е налице разминаване между информацията на официалния сайт и университетското лого. В случая с Великотърновския университет проблемът е още по-сложен, защото смесване на Turnovo с Turnovo всъщност е налице и на сайта на общината, където доминира формата Veliko Turnovo, но означението на самия таб в браузъра е Veliko Turnovo Municipality¹⁴.

Изгубени в кавичките или още веднъж за преводимостта на реалиите

Наличната ситуация с българските университетски наименования на английски език налага разнообразни изводи, сред които бих открил четири:

1. Крещяща нужда от *единно изписване на университетското име* на английски език. Практиката следва да се прилага на официалния сайт и страниците на отделните академични звена, което предполага и *проверка за съответствие между логото* и официалната форма на англоезичното наименование. Струва ми се недостойно да се напомня, че логото е изключително влиятелен символ в съвременната среда. Там, където се появяват негови чуждоезикови версии, е нелепо те да предлагат означения, разминаващи се с писмените документи в официалния сайт.

2. Оказва се, че в България днес липсва практика, според която представителите на учебни заведения и изследователски центрове *могат да бъдат сигурни*, че подаваната лично от тях афилиация е съгласна с официалното преводно име на даден център. Впрочем доколкото съм в състояние да установя, съдейки по информацията на официалните интернет страници, българските институции *нямат официални англоезични наименования*.

3. Още веднъж: не апелирам за национална регулаторна институция, но виждам както лингвистичен, така и непосредствено практически смисъл в избистряне на принципите, по които да се записват (транслитерират или превеждат) имената на изтъкнати личности и най-вече светци, които отдавна са обекти на изследване отвъд България. Ако няма проблем светите братя да присъстват като Cyril and Methodius в съзнанието на англоговорящите, защо св. Климент Охридски да бъде St Kliment Ohridski, вместо Clement of Ohrid? Внимание изисква и окончанието на славянските имена: Ohridski, Hilendarski, Rilski или Preslavsky. И след като окончанието *-ски* не говори много на неславянския възприемател, какво възпрепятства прилагането на широката практика, според която редом до царете Simeon I и Simeon II of Bulgaria се разчитат John of Rila, Paisius of Hilendar, Constantine of Preslav, Sophronius of Vratsa... Впрочем в България липсва консенсус дори по англоезичната форма на имената на националния герой, който според Националната спортна академия е Vassil Levski¹⁵, а според Уикипедия и Националната спортна база¹⁶ – Vasil Levski.

¹³ Срв. обикновено търсене на *Kliment Ohridski* в платформата orcid.org.

¹⁴ <https://www.veliko-tarnovo.bg/en/>

¹⁵ Срв. логото и информацията на официалния сайт: <http://www.nsa.bg/en>.

¹⁶ <https://www.nsb.bg/en/nsb/nc-vasil-levski-en/>

4. Струва ми се напълно разумно органи на конкретните академични центрове да следят за унифицираното изписване на имената на тяхната институция в най-значимите интернет портали. Влиянието на Уикипедия върху популярните знания и култура днес трудно може да бъде надценено, следователно е напълно оправдано заинтересованите (*наистина заинтересовани*) фактори да проявяват чувствителност към водещите и алтернативни форми на преводните имена на университети и техните патрони. Не преценявам като наивна и мечтата за съгласуваност между община, университет и водещи местни институции при еднаквото изписване на имената на градове (с особено притеснителна вариативност при В. Търново, Русе, Бургас)¹⁷.

Към това, използването на кавички или тяхната графическа компенсация чрез курсив или булити в имената на английски език всъщност издава *непълно съгласуване* с приемливите практики в англоезичния свят. В резултат учен с афилиация Sofia University “St. Kliment Ohridski” по дефиниция се обрича да бъде бяла врана сред колеги от институции като Harvard University, Yale University, King Abdulaziz University, Humboldt University of Berlin, Moscow State University, като University of Cambridge, University of Oxford, University of Hong Kong или като École Polytechnique или University of California, Los Angeles.

Осмелявам се да твърдя, че българската адаптивност към чуждоезиковите норми следва да обхваща не само граматически и фонетически компоненти, но и чувствителността към пунктуационните и символните предпочитания в други лингвокултурни системи. Там, където знакът № отдавна е загубил давност, едва ли ще се радват на нечия настойчивост да се употребява тъкмо този глиф. В редица издания, в които кавичките по правило се заменят с курсив или са специален компонент от възприетия графичен модел (а в прецизните стилове за цитиране на библиографски извори те са точно такъв *специален* компонент), едва ли има смисъл академичната статия да се откроява със своеобразна (но *по български традиционна*) наситеност на препинателните знаци. Накрая в името на конкретиката бих споделил осем варианта за приемлив англоезичен превод на наименованието *Софийски университет „Св. Климент Охридски“*. Тези преводни варианти може да не съвпадат с българските слухови и зрителни възприятия за най-адекватно отразяване на институционалното име, но струва ми се, биха изглеждали и звучали без причудливост пред чужд (а не български) възприемател:

Sofia University of St. Kliment Ohridski
Sofia University of St. Clement of Ohrid
St. Kliment Ohridski University of Sofia
St. Clement of Ohrid University of Sofia
St. Kliment Ohridski Sofia University
St. Clement of Ohrid Sofia University
St. Kliment Ohridski University in Sofia
St. Clement of Ohrid University in Sofia

Съображенията си изказвам не от дребнавост, а от дълбоко убеждение, че безпроблемно разчитаната афилиация на български учени в чуждестранната периодика може единствено да подпомогне видимостта и оценяването на тяхната продукция.

БИБЛИОГРАФИЯ:

ОПРБЕ (2012)	Официален правописен речник на българския език. София: Просвета. (<i>OPRBE</i> . Ofitsialen pravopisen rechnik na balgarskia ezik. Sofia: Prosveta.)
Borowiak, P. (2014)	Od Sofii do Melnika. Nazwy bułgarskich miast. Poznań: Maiuscula.

¹⁷ Сред богатата библиография за българските ойконими обръщам внимание на монографията на полския ономаст Патрик Боровяк *От София до Мелник. Имената на българските градове* (Borowiak, 2014). Книгата е добър справочник при анализ на пореден проблем, какъвто са полските форми на имената на българските градове.